

Catalunya Artística

TEATRO NACIONAL DE L'«OPÉRA COMIQUE» DE PARIS

PHRYNÉ. (Mlle. EMELEN)

15 céntims

L' Ampurdá

Discurs que llegí el gran poeta Mossen Cinto Verdaguer, com à President del Certamen Literari de La Bisbal, el dia de l' Assumpció del any passat. (1)

Senyors:

Fill de las terras alterosas de part d' allà del Montseny, d' ahont baixan las ayguas del Ter á eixa plana ampurdanesa, la he tornada á veure, gracias á Deu y á vostra afectuosa invitació. Cóm la anyorava després de disset ó divuyt anys que no la havia vista sinó desde 'l tren, á vol d' aucell, anant y venint del Rosselló! Y ara que la veig de nou y tinch lo plaher de trobarme entre vosaltres, cóm anyoro y trobo á faltar en la colla dels amichs la noble y simpática figura d' en Joan Sitjar, qui acaba de baixar á la sepultura! A no haverho disposat Deu aixís, á ell devíau fer asseure en aquesta cadira, y encara que sols hagués recitat la llegenda de Sant Eloy, que sempre tenia al cap de la llengua, ó millor encara, sa poesia *La festa major*, descripció de la que celebra avuy La Bisbal, ja tenia guanyada la primera palma del Certamen. Me sembla que 'l veig, encara no fa un any, ab son barret de gayrell mitj cobrint sos cabells blancs, somrihent sempre com un noy que no ha passat cap pena. Me sembla sentir aquella conversa senzilla y poética vessada ab aquella veu que sonava á la orella, segons imatje d' en Delpont, com una remor d'ayguas de montanya cuan resquitllan entremitj de penyas y cingleras. Cuan lo gran poeta Mistral vingué á Catalunya, al entrarhi per aqueixa hermosa porta del Ampurdá, tan semblanta á la Provensa, trobá 'ls dos germans Sitjar de la Vall d' Aro y se 'ls ne dugué á Barcelona en sa comitiva. Feyan part d' aquell lluhit estat major lo poeta provensal Roumieux, en Rosselló del Vallés, D. Victor Balaguer y D. Damás Calvet, l' ilustre ampurdanés autor de la epopeya *Mallorca cristiana*. Avuy, excepció feta del cantor de *Mireyo*, tots son morts! Y puig acabaren lo viatge per la terra, que Deu los tingá al cel.

Mes la vena poética no s' ha pas estroncada en aquest pahís, ahont fins lo cor s' hi aixampla ab la terra y l' espay. Altres poetas hi ha hagut y hi ha encara, grat sia á Deu, en aquesta terra, desde que Estorch y Xiqués doná 'l primer cop de tamborí riberas amunt del Fluviá, contribuint á sa manera ab lo *Gayter del Llobregat* al desvetllament de las llettras catalanas; mes permetéu que us ho diga, la plana ampurdanesa no te pas los cántichs de llohansa que 's mereixería.

Un dels poetas companys que ara m' escoltan ha escrit una bella poesia de la *Batuda del blat*, aqueixa feyna que encara fa moure las forcas y voleyar las batollas en gayrebé totas las eras catalanas. Si jo l' hagués vist al compondre las primeras estrofas, li hauría dit: Ara que hi estéu posat, feu la poesia més ample y més gran: feu una batuda que s' ho valga, una

(1) Com á aniversari de la llegida d'aquest hermosíssim parlament, potser l'últim que en públich feu nostre anyorat poeta, reproduhim el que antecedeix, no esmentat per tots els que devian veurehi sas bellesas, y publicat en *La Re-naixensa* del 27 d' Agost del any passat. Va pe 'ls que no saben que Mossen Cinto entussiasmava ab la prosa com ab el vers.

N. de la R.

batuda épica, una batollada de titáns. ¿Voléu per aixó una era més espayosa? Veuse aquí l' Ampurdá petit, que s' obra á vostres ulls. ¿La trobéu encara esquifida? Afegiuhi l' Ampurdá gran desde 'ls murs de la immortal Girona á las Escalas de Annibal, desde 'ls Trofeus de Pompeyo fins á las Medas, aqueixas illas que prengueren escaygudament lo nom á las *metas* del Circo romá.

Los cavalls que hi podriau fer corre son las revingudas del Ter que hi fan rodolar los roigs palets de la Guillería y las creixensas del Fluviá que hi baixan las eslleivssadas de Castellfollit: son las allaus que hivern enllá cauhen escabelladas del Pirineu en lo més alt y tera-prim de la Garrotxa y las onadas de la mar que pujan escumosas á sa maresma, futejadas per lo vent del llevant. Mes lo cavall alat ó la euga, si voléu, propia del Ampurdá no es pas lo vent de llevant plujós que rebat y estella els bastiments sobre la costa, sinó la seca y rufalosa tramontana. Nascuía més enllá de la Creu pedregosa, en lo bell fons del golf de Lyó, arrossega ab sas crins voladoras las neus dels Alps, y porta en los badius de son nas lo terrible ruflet del huracá. Al desembocar feréstega, per la tardor, en lo coll de Panissars, un altre poeta ampurdanés ha cregut sentirhi la dringadera de las armas, la cridoria selvatje dels combatents, lo sotraqueig dels carros de guerra, l' estimbament de las rocas, y 'ls ays dels ferits y agonitzants de la horrible desfeta de Felip l' Atrévit. Cuan ab tota sa furia com una eugasada del Rosselló, se llenza á fer la roda del bofarut per eixa encontrada, los seus esglayadors renills fan fugir de por los remats d' ovellas y al só de sa cornamusa fa ballar las garberas, los pallers y las barracas de pastors y 'l seu buf aterra als caminants, doblega 'ls arbres rebassuts com si fossin jonchs; cabussa y fa fer lo rellotje á las feixugas carretas, y, com lo *simoun* de l' Africa, aixecant la sorra á espessas nuvoladas, fa caminar y transporta ensá y enllá com á bojas las montanyas de Bagur.

¿Lo cavall desbocat, que ab las crins rissadas y á voltas ab alas y tot figura sovint en las monedas d' Ampurias, sería tal vegada símbol de la tramontana que escrostonava las sevas murallas de dos mil anys com ara galopa demunt del seu sepulcre?

¿Ara voléu batedors? De batedors ray, sobretot dels que baten per la palla, la historia vos ne donará més que no 'n voldrfau. Veuseaquí 'l reguitzell dels sardos, á qui debéu lo ball ceremoniós de la sardana, y ádhuc algun rastre de vostre fesomia; veusallá l' escamot dels etruscos inventors de l' áncora. Derrera 'ls camites, segons vostre historiador Pella y Forgas, vos venen los indo-europeus, ensemps pagesos y pastors, que desde sas altas carretas guían pacíficament sas grans vacadas y llurs immensos remats de cabras y ovellas.

Si aquestos vos vingueren per terra, vos ne venen altres per mar. Vos arriban los rodhis fundadors de Rosas, y 'ls grechs fundadors d' Ampurias, la Barcelona de la Catalunya oriental. Rodarán los sigles y á la ciutat grega s' hi afegirá la ampurdanesa ó sia la dels fills del terrer, y á la ampurdanesa s' hi afegirá la romana, y la ciutat d' Ampurias será com aquells astres dobles y triples que 's mouhen, rodolan y giravol-

tan l' un al costat, sinó demunt del altre, tan misteriosa y difícilment d' explicar per l' astrònom.

¿Voléu més batedors encara? Per aquí passá Aníbal anant á batre als románs ó á ser batut per ells en sas mateixas eras d' Italia. Cent elefants enormes segueixen al que ell munta, jove, gentil y d' atlética figura. Devant d' ell van cent mil homes de peu, y darrera dotze mil de cavall, aplegats de totes las tribus y pobles de part d' assí y de part d' allá del Estret de Gibraltar. May aqueixa plana havia ressonat sota 'l pas de tantas ferraduras, may més las serras d' aqueix anfiteatre havían de sentir tantas llenguas barrejadas; may més aqueixa hermosa serra havia de veures faixada per un torrent d' homes y de ferro tan formidable.

Darrera 'ls cartaginesos tornaren á passar los romans ab Scipió, qui aportá prop d' Ampurias; y poch després aqueixas afraus vegeren esglayadas lluytar en lluyta fratricida las legions de Cèssar contra las legions de Pompeyo.

Cuan hagueren negrejat prou los mortífers núvols de la guerra, somrigué l'iris benehít de la pau, y no trigá á lluhir sota la palla apilada per las centurias en aqueixa gran era l' aurífich gra del Evangeli.

Bona hora sería aquella per alsar la batuda d' una vegada, mes la palla del gentilisme era molt llarga y molt espessa encara y no trigaren á venir-hi altres batedors; vos hi baixá dels Pirineus la riuada del vándals, vingué després la torrentada dels aláns, la dels suevis, la dels gots. Passat que fou l' ayguat de barbres del nord vingueren los barbres del mitjdia, com una liagostada de las que l' Africa escup de tant en tant á la pobre Espanya. Esporrets, mitj nusos y sen'se altre equipatge que una escudella d' arám y 'l sarró del pa, muntavan uns cavallets petits que volavan la terra. Mes, com una riuada sense deguás, pe 'l camí que vingueren se 'n hagueren de tornar empesos per nostres valents montanyesos y per l' exércit de Carlemagne de qui us quedá, com un vergaró de batollas deixat en una era, la mangala de Rotlan, plantada avuy enmitj de la plassa de Massanet de Cabrenys.

Escorregudas que foren totes aqueixas rieradas, com després dels pavorosos cataclismes geològichs apareix la flora primitiva, sortiren á clapejar de vida aqueixa plana un sens fi de pobles, y entre ells, com un lliri aprop de la mar, que no era tan lluny com ara, aqueixa vila hermosa de La Bisbal.

Alashoras los monastirs, que com fortalesas de la fé y baluards de la patria havían brotat en temps dels

moros, anaren baixant de las montanyas. Sant Aniol baixá á Tous, Tous baixá á Besalú. Sant Emer baté 'l terrible drach que assolava las voras del Estany de Banyolas. Las alojias, que tenían llur palau platjeriós en las Estunas properas d' aquella vila, fugiren al véurehi encendre la llum d' una té més pura y més hermosa. La goja de Carmany deixá la filosa de que sortia aquell fil d' aranya que estenia d' un cim al altre, sols por donarse l' inútil gust de capdellarlo á la hora de l' alba. *Tonon*, que segons testimonis fidedignes, era adorat en alguna d' aqueixas serras, s' estimbá, y quin daltabaix donaría sa pobre divinitat que no pará de rodolar desde 'l cim fins á la plana y de la plana al bell pregon d' un estany, ahent encara cada primavera 's plany y crida ab lo crit aixordador y feréstech del *bruel*.

L' estany de Castelló ja no es la entrada del abisme com alguna hora cuan era deu vegadas més gran, y lo de Sils ha vist desapareixer las sevas térbolas ayguas per hont entrá al infern lo llegendari Pere Por-

LA PORQUEYROLA—Dibuix de MODEST URGELL

ter. Ha fugit del castell de Carmany l' enorme drach que duya á la boca la clau del gran tresor amagat, y'l poble de Fanals de la vall d' Aroja no veu entrar á la mar vehina un serpent sortit d' un xórrech pregon.

L' esgarrifós serpent es ja vensut y ab lo cap xafat s' está scta las plantas de la verge María. Ella, més valerosa que Judit, en la hermita de Requesens ha destronat al deu *Circius* de son altar de roca que li aixecaren los romans, y ella cada any, pujant á sa alterosa hermita de Requesens, la professó de Figueras va á demanar la sanitora y benéfica tramontana. Ella baixant d' aquella alterosa cima, per acostarse á vosaltres, ha posat en la vehina montanya dels Angels son trono de reyna del Ampurdá y á Ella, que es la sobirana també d' aqueixa població, devém l' estar avuy congregats amistosament en aqueix Certámen.

Fills del Ampurdá, Deu ab sas mans divinas ha aplana y arrodonida aqueixa terra y la ha creada ben hermosa; prou se coneix que la feya com á tota nostra estimada Catalunya ab gran amor. Per aixó nostres pares agrahts coronaren los cims de Montserrat, del Mont y dels Angels ab la imatge de sa amorosa mare María. Sieml: agrahts també nosaltres.

Cantéu, donchs, á María, trovadors de la patria; cantéula, poetes ampuritans; Ella com á aurora que es de nostra gran historia, farà reflorir la terra catalana. Ella farà reflorir l' Ampurdá, y Ella, per últim, comunicará á vostres cántichs quelcóm de la seva bellesa y de la seva immortalitat.

† JACINTO VERDAGUER.

Patria

Tendre nin, plora que plora!
no para may de plorar!
La mare, estret en sos brassos,
el procura aconsolar.
Ja 'l petoneja amorosa.
ó ja 'l renya ab dols renyar,
mes el nin, plora que plora!
no para may de plorar!

La mare, tota tristoya,
se l'emporta á passejar,
y fentlo saltá en llur falda
son plor vol apaybarar...
mes el nin, plora que plora!
no para may de plorar!

Son florit jardí li ensenya
plé d' aromas á vessar,
bell rossinyol qu' ara hi niua
l'alegra ab son dols cantar...
mes el nin, plora que plora!
no para may de plorar!

Bellas esparsas li canta
que solen al cor entrar,

l' historia es d' una nineta
que ditxosa Amor la fá...
mes el nin, plora que plora!
no para may de plorar!

De nostres avis las gestas
dona coméns á contar...
y ab veu fresca de la Patria
la gloria 's posa á cantar...
Tendre nin son plor acalla...
com si volgués escoltar...

J. B. ESPADALER

Sant Quirse de Besora, 1902.

l' estany blau

(FRAGMENT)

Pera anar als estanys d' Agullas s' havia de pujar molt, molt. Se tenia de caminar bella estona per l' esquena d' una serralada tota salpicada d' immensas rocas partidas secament per las glassadas. Ni un arbre... pedras, molsa y regarots y fonts. Aquesta serra anava á estrellarse contra una immensa tossa verda, que pujava enlayre... enlayre, ab un cayent de soletat y de tristesa que corprenian. La tossa de las Neus formava una estreta vall ab un' altra tossa com ella també trista, pero més pelada y més alta, esgarrapada per uns córrechs drets que donava vertich mirársels. Al fons, allá á la vall, gemegava 'l torrent entre prats rasos, sens arbres...

...Y la tossa verda tenia de guanyarse tota... ¡l' immensa tossa de las Neus! Entre duas rocassas que guaytavan l' abím, s' hi obría un pas estret, *el pas del llop*, com li deya la gent d' Espillas; perque asseguravan que 'l llop, desd' aquella miranda esferehidora 's contemplava la vall de Quer, cuan el mal temps lo treya dels cims tapats de neu.

Y pujant, pujant, la vall d' Aygua anava fentse fonda y 'l gemegar del rierol ja no arribava á n' aquellas alsárias... Allí, tan sols el vent hi batía sas alas amplas, ab una borinor qu' imposava, passant lleuger, fresch, fent tremolar de por y fret als petits botons d' or y á las curtas tijas de la molsa.

La vall de Quer ja no 's veyá: no mes s' aixecavan cims pelats y aspres per tots quatre cantons.

Y amunt, amunt, se guanyava l'alta tossa de las Neus y 's tenia d'atravesar un planell plé de rochs y de fonts que brollavan entre la molsa. A n'aquell plá sempre s'hi trobavan vacadas d'Espillas y altres pobles. El trist remugar dels animals semblava augmentar la soletat d'aquells indrets ja tan tristos.

Atravesat aquell plá de pastura, tenia de traspasarse un serrat tot rocós y esquerpat, per ahont els torrents s'estimbavan rebullint follament, desfentse en inflada escuma blanca y omplintho tot ab un remorejar imponent. Allí dalt el vent hi passava galopant, lleansant udóls feréstechs al tenirse d'encaixonar entre las duas tossas que formavan la vall d'Ayguá.

El serrat era baix, mes tan esquerp y moll que costava un bon xich de guanyar. Un cop ventsut se presentava un altre planell pantanós y plé de rocas: era 'l planell de las *bruixas*. Al hivern, segons conta la gent d'Espillas, las encisadoras fadas hi extenen roba blanca en aquell plá, hi extenen llurs túnics nevadas y lleansan sos cabells al sol perque 'ls aixugui.

Se guanyava 'l nou serrat, igualment pedregós y moll que 'l primer, y 's descobria 'l mes gran dels estanys d'Agullas: *L'estany blau*. ¡Que bé li esqueya aquest nom!

Era blau... més que 'l cel seré, més que la mar tranquila; era plé de llum; era d'una aygua neta y transparent, era d'una aygua freda, tan freda que las mans s'adormian al tocarla. Cap á Mitjdia 'l voltavan petits turons

verdosos, d'ahont s'aixecava l'entelat batall de las eguas que pasturavan. Per sobre aquells turons la vista prenia 'l vol y recorria, ab gigantí cop d'ala, tots els alts y pelats cims de l'altra banda de la vall de Quer: cims serens que reposavan ab magestuós encantament, enfonsantse en las blavors vibrants...

A l'altra banda l'esquerpat Puig d'Agulla se redressava rígit, punxant el cel; els correchs el ratllavan com crudels esgarrapadas fetas per las urpas del mal temps; las congestas s'hi arrapavan empedrehidas y un munt d'apilotats turons s'empenyan gegantins pera aguantarlo com presos del desitj d'alsarlo més encara.

Y las ventadas plenas d'esbranzida els fuhe-tejavan iradas com si volguessin estimbarlos totd'una.

Las ayguas de l'estany s'erissavan tranquilas al ésser acaronadas pe 'l vent.

L'estany blau era alimentat per altres petits estanys que seguint l'escalonat terror anavan obrintse sota 'l cel.

Ni un arbre enloch; pedrassas peladas y molsa d'un vert fosch.

Las eguas pasturavan arreu: retallant ab ratlla lluminosa llur figura esbelta sobre 'l vent... Algun renill tremolava pe 'ls ayres...

Y 'l vent passava tot bronzint... ¡Um!... cantant una cansó plena de soletat y de basarda... ¡Um!... y fugia la ventada fent tremolar els cims.

JOAN OLLER Y RABASSA.

*
* *

Enjóyat bé de flors; oh dòna hermosa!
cullidas al jardí,
cuan rossinyols y alosas, harmoniosa,
teixeixen la cansó del dematí.

Enjóyat bé de flors; cubreixte 'ls polsos,
de rosas y clavells;
que ressaltín tos ulls, manyachs y dolsos,
al costat de las flors de tons vermells.

Cuan enjoyada estigas, bella dòna,
ab fragáncias y olors,
acosta 'l cap cenyit d'aytal corona...
que besaré llavoras á las flors!

XAVIER GAMBÚS

Reus, 1902.

*
* *

De rosas esclatants treya florida
l'arbre dels meus amors,
y un mal vent vá fer caure desseguida
las qu'erán las millors.

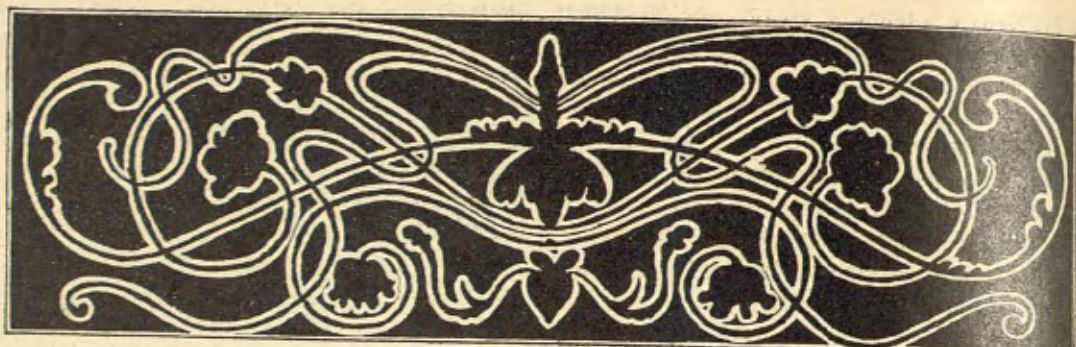
Y assecadas sas fullas falagueras
las va empenye al fossar,
¡pobras flors rialleras,
tant de perfúm qu'al cor me váreu dar!

¿Per què, vent de la tomba, l'arrelada
no gelas d'eix plansó
si 'l qu'era lo millor de sa brancada
no ha d'esclatar may més, may més en flor?

ANTONI VIVER

Girona, Juliol 1902.

J. B. 1059

Els mestres de la Poesía

Si un dels caràcters més determinatius de l'existència del Gèni, es la manifestació clara y precisa de *personalitat pròpia*, indiscutiblement Heine es un geni.

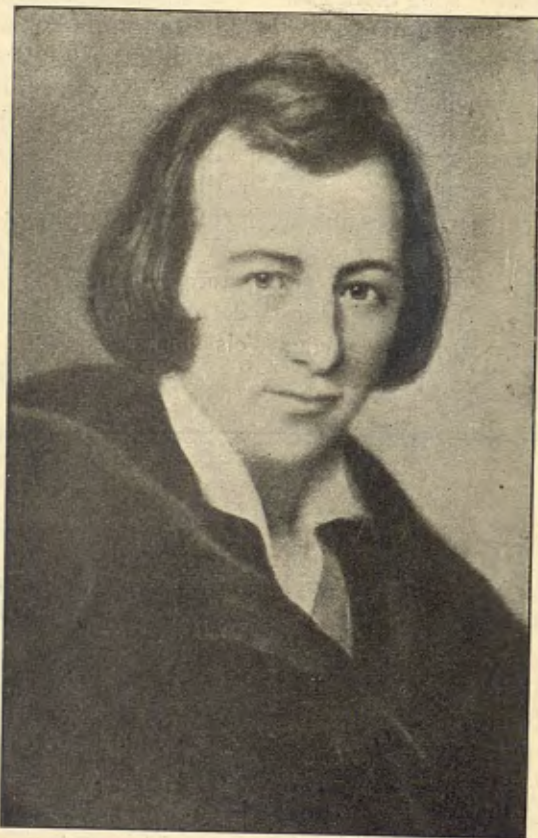
Sa personalitat literaria no 'n recorda pas cap altre: es pròpia, independent, absolutament original. Avants qu' ell havian cantat l' amor innumbrables poetas, alguns, cantant l' eterna font de la vida —com deya en Goethe— havian corprés al món y guanyat la palma de la Immortalitat, pero cap d' ells sentí com sentí Heine, cap d' ells cantá com cantá Heine.

Anacròont, Safo, Ovidi, Virgili, Dant, Petrarca, Ausias March y tants altres, tots havian revelat sos sentiments de manera personalíssima y profunda y eran tan diferents sos modos de sentir y expressar que gayrebé, baix el punt de vista subjectiu á que s' enmotllá Heine, apareixia impossible exposar de ma-

nera nova la excelsa passió humana. Y no obstant Heine ho feu y al ferho produhí tan fonda revolució literaria, que avuy encara, cuan ja ha transcorregut un sigle desde son naixement, ens trobém en plena revolució *heinianna*.

Nostre eximi Apeles Mestres en el pròlech de sa magnífica traducció del *Intermezzo* (1) diu: «Tres cuarts de sigle conta ja d' existència aquest admirable poema, modelo de poesia eròtica, ni superat pe 'ls poetas anteriors á Heine, ni remotament igualat per cap del seus imitadors que son gayrebé tants com versificadors ha produhit la present centuria.»

Ab menos paraulas no 's pot precisar més l' influencia de la inspiració revolucionaria que he anomenat *heinianna*. Avants del any

ENRICH HEINE

(1) Tan magnífica trobém aquesta traducció que á ella pertanyen las tres composicions següents que de Heine publicuém:

1857 (2) ningú 'l coneixia, ó ben poch, en tot cas, á Espanya, però tan bon punt hi hagué un escriptor meritíssim que 'l descobrí, sos imitadors son tants, tants... que succeheix lo que l' Apeles Mestres diu.

Un d'ells n' hi ha hagut, quin nom es digne de veneració, no tant per haver sigut un imitador digne del mestre, com per lo molt que la seva manera de fer contribuí á deslliurar á la literatura espanyola moderna del jou á que 'l romanticisme primitiu, degenerat y estúpit, l' havían condempnada: en Gustau Adolf Becquer. En vá son panegirista y biógraf, el senyor Rodríguez Gurrea, afirma que «... hay un gran poeta alemán, Enrique Heine, á quien puede creerse ha imitado Gustavo, esto no es cierto, si bien entre ambos existe mucha semejanza» (3).

No es aquest el lloch de discutir punt per punt, ni fil per randa, l' originalitat sentimental del poeta sevillá. Reproduhirém en contra

*

La rosa y el liri y el Sol y el colom,
abáns ho estimava y ab folla ilusió.
¡Avuy no ho estimo, qu' estimo tan sols
la nina, la fina, la pura, la única!
la qu' es, tot á l' hora, fontana d' amor,
y es rosa y es liri y es Sol y colom.

*

¿Has olvidat qu' un temps, molt temps,
he possehit ton cor bonich,
ton cor tan dolç, tan fals, tan xich
que res al mon no hi pot haver
que com ton cor siga bonich,
com ell tan dolç, tan fals, tan xich?

¿Has olvidat aquell bon temps?
¡Si n' hi portava al cor d' amor!...
¡Si n' he suferta d' amargor!...
No sé dels dos quin es més gran,
peró si gran va ser l' amor,
gran y ben gran es l' amargor.

*

Cantava el rossinyol, floría el til·lo,
sonreya el Sol ab ayre delitós;
tu 'm besavas, tos brassos m' estrenyían
y m' apretavas ferm, cor contra cor.

Coclejavan els corbs, las fullas queyan,
el Sol nos rehellava ab mal humor;
varem dirnos "¡adeu!" y tu vas ferme
la cortesia més galán del món.

De primer envit volia l' autor d' aquest lleuger estudi traduhir algun lieder de *El Return* (Die Heimkehr) y dels *Peñars juvenils* (Jungen Leiden), mes pera rendir tribut al famós poeta alemany, sembla millor deixar la paraula al Mestre. Cuan els Mestres parlan els deixebles enmudeixen.

(2) En aquest any publicá *El Museo Universal*, las primeras traduccions que 's feren en castellá d' alguns LIEDER de Heine. Fou el traductor l' inclit poeta Eulogi Florenti Sanz.

(3) Prólech de la primera edició, repetit en la IV de las *Obras de Gustavo A. Becquer* 1885.

de lo afirmat pe 'l senyor Rodríguez Gurrea, lo que diu en Teodor Llorente: «*basta leer las obras de uno y otro para convencerse de lo contrario*» (1). *Motu propi* ens atrevirém á sostenir el convenciment que tenim de la imitació de Becquer, fundantnos en els antecedents d' un y altre poeta. Heine es clarament hegelia. En sas poesias se verificá la identificació de lo real y lo ideal. Becquer també segueix la doctrina hegeliana. Mes aquesta doctrina se veu modificada pe 'l medi ambient. Heine, vivint á Fransa y á Alemania, pot desenrotllarse més lliurement; dintre un medi ambient més ample, més generós, més expansiu. Becquer, no cal oblidar que vivia á Espanya. En el primer, la doctrina de Hegel corresponia á son temperament; en el segon també, però després d' haver sigut caldejada pe 'l sol del Mitjdía. Y aquesta diferencia de percepció filosófica es la que porta al panegerista de Becquer á assegurar que Heine es mes independent, y 'l poeta sevillá mes artista. Y aquest es el concepte equivocat del senyor Gurrea: Heine no es mes independent y menys artista, Heine es *ell*, l' *únich*, y Becquer també es *ell*, però es un ell reflex d' altre pahis, un *únich*... però á Espanya. Hi ha que desenganyarse; l' Artista, com la planta es fill de son medi ambient, y may las flors del Nort florirán al Mitjdía ni viceversa. Taine aplicá aquesta veritat científica á las Arts y sa *Philosophie del Art* ho proba cumpliment.

Heine al sentir com sentia, encarnava els sentiments de la Jove Alemania. Becquer no, Becquer era ell, ell tant sols qui sentia d' aquella manera, y no hi havia medi ambient nacional que l' hagués produhit. Per tant, sos sentiments tenían que ser reflexos y ¿qui pot negar que 'ls adquirís estudiant á Heine, cuan tants punts de contacte té ab ell?

Mes deixém de banda aquest cas de l' influencia heiniana á Espanya. Per lo que afecte á Catalunya, la generació que ha precedit á la actualment jove, claras probas te donadas de haverla percebuda. Y 'l novell estol de poetas catalans també segueix las petjadas de sos predecessors. No obstant, en aquets últims temps s'observa una contra-revolució en sentit helenich.

(1) Prólech al *Libro de los cantares* traduhit al castellá per don Teodor Llorente, 1890.

Reduhintnos ara á sintetizar la biografía de Heine, dirém que, segons ell mateix afirma, nasqué el día 1er de Janer de 1800, á la vora del Rhin y á la vila de Dusseldorf. Fill de familia juheva, aviat se vegé sotmés al menyspreu á que, injustament, apar condempnada una de las rassas que mes beneficis ha produhit á la Humanitat. En l' any 1821 doná á l'estampa son primer llibre *Peuurs juvenívols* y mes tart escrigué dos tragedias *Almanzor* y *William Ratcliff*. Al donar aquestas tragedias, pera imprimirlas, á un editor, fou cuan pera fer el volúm un xich mes plé, inquibí entre una y l'altra, un ramell de poesias que anomená *Intermezzo*. ¡Y pensar que aquest *Intermezzo* gayrebé despreciat per son autor, havia de ser ab *El Retorn* la corona de gloria del poeta! En sos *Cuadros de viatge*, articles escrits en prosa y obra capdal del humorisme germánich, conta l' excursió que essent estudiant vá fer á las montanyas del Harz, y tot burlantse dels pobres pagesos que temerosos visitan aquells pahisatges escriu poesias idilicas admirables. Aquestas poesias, juntament ab *El Mar del Nort*, inclosas en el *Buch der Lieder* (Llibre de Cántichs) completan el cicle de las poesias de Heine.

Víctima de las lluytas políticas ingresá en

el periodisme, publicant, no obstant, nous llibres de poesias: un de *Lieder* y la *Nova Primavera*, 'hont canta el reverdeixement de sas antigas ilusíons.

L' Estiu del 48, mentres se trobava á Bareges, buscant remey pe'l mal que'l minava, escrigué: "*Atta Troll*," *somni d' una nit d' Estiu*. Mes tart *El Romancer* y *Llibre de Llatzer* (inclós en la II part de *El Romancer*) completavan sa fama, morint, finalment, el 17 de Febrer de 1856.

El caràcter distintiu de la poesia heiniana, es el de barrejar l' ironia al sentimentalisme mes pur. A lo millor d' un somni mágich esplendorós una riallada del poeta esfonsa tot el palau ilusori que sa imaginació havia enlayrat en nostra pensa.

Sa forma es senzilla y admirable y dificilissima de imitar bè. "Sas cansons—y pera dar á nostre trevall sisquera un final digne del gran poeta deixèm la paraula al ilustre Llorente—de molts poch versos casí totas ellas, son com petitas y transparentas copas de purissim cristall de Bohémia, talladas ab elegancia suprema, y en las que brilla y llampagueja un glop de licor, dols y ubriacant, unas voltas, com l' ambrosia dels deus, amarch altras vegadas, com l' absinthe dels homes."

E. DE BARADAT.

Desde 'l Figaró (1)

II.

VALLCÁRCARA

Part d'amunt del Figaró y agafant la carre-

tera que dú á las minas del Socau, per entremitj d' un tremat d' esbarzers y de vidriella, s' arriba al molí de Vallcárcara en una sotallada per hont s' escorra una fressosa riera. La soletat d' aqueixas vesants ens dú á la memória la de *Els sots feréstechs* magistralment descrits per en Casellas y de que parlarém altre dia. Altrement, l' efecte que produheix la casa del molí, tota enrinxolada de verdor, evocá á l' Urgell la definició de la fe-

(1) Vegis l' article I insert en el número passat.

licitat (no recordém si d' en Klar ó d' en Balzach) ensopegadament retreta aquí dalt en aquella hora hermosa del diumenge.

—Figureuvos, —deya 'l pintor, — una caseta blanca, petita, lo que 'n diríam polida en extrém, ab tota mena de flors que 's desmayan per la teulada, que la enjoyan y la perfuman; ab voliors d'auells que hi cantan enamorats, que 's confonen ab las papallonas dauradas; ab montanyas floridas per respatlter; ab murmuris de rius y de fonts, y ab un cel clar que tota la inonda de llum... aixó aixó es la felicitat; pero no hi entréu pas á la caseta si voléu fruhirla; no hi entréu, perque, tancat á dintre, tot aixó tan bell, tot aixó tan desitjat ja no ho trobaríau... —

Ei zum-zum dels banya-riquers que volavan enlayre, enlayre de nostres fronts, ens distraigué fentnos girar y gosar d'una perspectiva llunyana, ahont entre 'ls esbarzers y las motas de romaní se distingían els contorns esborrats dels bosquerols que baixavan á missa.

Clara y vibrant ohírem aleshoras la campana de Vallcárcara. Desseguida aparegué 'l campanaret com surgint de las brollas, y á mesura que anavam pujant, prenia cos la taca negrosa de l' iglesia ab el contrast barroer que delatava aquell campanar emblanquinat, refet sens duple ab molta posteritat á tot lo restant d' edifici.

L' efecte de conjunt s' ha de veure de lluny. La casa d' en Xicola que s' allarga cap á la dreta ab desnivell cap á la riera, te una era al devant hont els gaballons apilats esperavan la batuda, y estira sos porxos y corrals fins á la paret mateixa del cementiri que dona accés á la iglesia....

Els camperols, ja arribats, havían oit el segón toch y calía sols la vinguda del senyor Rector pera desenxonxirse y deixar la conversa de la sega dels blats, de la enasprada dels monjetars y d' una pila de cosas de que parla-

van frech á frech del fossar esperant que la rematada els cridés á la missa. Y l' Urgell vinga dibuixar y engrescarse ab aquell recó tan sim-

pátich y tan escayent, perfumat per unas pomeras y ombrejat per un lladoner d' ample brancada, mentres jo 'm feya cárrech de totas aquellas vessants resseguint ab la vista la massía d' en Planas, la grandiosa y assoleyada Rectoria, á can Pere Mestre, á can Parralvis, surmontant la engallardida casa de Dos-Rius aixís anomenada per aixecarse en un planell á quin peu s' ajuntan las ayguas de las rieras del Socau y d' en Bosch, entre un tou de falgueras.

A l' altra vessant de l' iglesia y per damunt de la font del castanyer, rampeja en una gran extensió l' anomenat *Bosch negre*, fantástich y frondosíssim en altre temps y ara aclarit per las profitosas talladas. Es opinió, per aquí dalt, que si hi entrés un remat no sabría pas eixirne. Tot lo més que fan, es vorejarlo cuan las aglans cauhen del espés alsinar, y encara prefereixen carratejarlas pera no arriscarse já abocarhi 'ls moltons.

De retorn váreig veure al senyor Rector de Vallcárcara resseguint ab la mirada com el llápis del Urgell donava 'ls últims tochs á la nota. Y la rematada crida'ls vehins á la missa, quins quedaren convidats per'assistir l'endemá á l' enterro del pobre Zidro, un dels jayos més estimats d' aquestas feréstegas clotalladas.

No havíam pas de faltar el dilluns á presen-

ciar una escena tan trista. Y ab en Cardunets, altre enamorat d'aquets hermosos contorns, ab l' Urgell que ja 'ls segueix com d' esna, y ab en Bernadas ab la *manxa de las instantáneas*, seguirem corpresos la típica cerimonia que no renunciém á descriure, fentne per ara franchs á nostres llegidors á quins per cap de las maneres, volém donar un mal estiu ab descripcions grises y que fassin negar els ulls. Cada cosa al seu temps: ara las figas.

A. BORI Y FONTESTÁ

(Il·lustracions de Urgell y Cardunets).

Agost 1902.

Cansó del rossinyol

Al veurer cap al tart
el Sol tament fonentse
darrera 'ls monts altíus
que nit y dia vetllan;
Al veure 'l cel guarnit
de roja bastimenta
llavors que 'l dia cau,
llavors que 'ls pobles resan,
—Bè es bella—he mormurat—
aqueixa llum postrera,
y el cor m' ha contestat:
—Més gaya es ella.—

Al ser dalt mon palau
dins l' ampla salzareda,
y veurer com la nit
per fer dormir la terra,
l'anava embolcallant
cantantli á cau d'orella,
cansóns d'un cel ben blau
tot catifat d'estrellas,
—Bé es bona!—he mormurat—
aqueixa nit serena,
y 'l cor m' ha contestat:
—Més bona es ella.—

CÁRLOS FERRER CLAVÉ.

l' obra perfecta

—¡Hola! ¿ets tú?
—Si, ja está acabada. Ara l' acabo de deixar, ab aixó, vinch á que compleixis lo promés.
—¿No hi manca res?
—Rès.
—Donchs aném.

En David se posá 'l barret. Els dos companys sortiren junts de la casa en direcció de la d'en Juliá.

Baixaren la escala sens obrir la boca y aixís caminaren un bon tros de carrer; de prompte en David dirigintse al seu amich digué:

—Ja n'estás satisfet, tú?

Y contestá en Juliá decidit y ab fermesa.

—Sí!

—¿Resoludament?

—¡Resoludament!

—Donchs, camina.

Tornaren á callar tot fent vía. Després d'un altre llarch silenci, en David se pará en sech y girantse de cara al escultor, li digué:

—Mira, Juliá: no crech que hágis fet l'obra que tú'm dius; l'obra que jo comprench qu'ha d' ésser, fins te diré que no es possible. ¿Sabs l'obra que t' has emprés? ho sabs bé?

—¡Sí!

—Jo no he de fer rés que tu no vulguis; la meva crítica no se t' ha d' endonar rés, pero, tant si se t' endona com nó, seré intransigent.

—Sempre m'ho he pensat aixís.

—Millor. Aném caminant y dígam que has fet. ¿Com l'has sentit la teva obra?

—Ab tota la passió que soch capás de sentir!...

—¡Malament!

—¿Qué?

—Ves dihent.

—Ab tota l'ánima! Hi he posat tota la meva vida!...

—¿Ja'n tens de vida?

—¡Home!...—digué en Juliá somrient.

—¡No, no! no riguis que no ho dich en broma. ¿Ja'n tens tú de vida?

—Jo crech que sí!

—Donchs jo crech que no!

—En resúm: n'estich satisfet, absolutament satisfet, t'ho dich ab tota la sinceritat del meu cor, n'estich satisfet fins al extrém de que 't dono amples facultats pera extremar la teva crítica fins al grau mes extrém que puga existir. Ja saps que se com pensas.

—En í; aném.

Tornaren á callar. En David no digué una paraula mes en tot el camí. En Juliá 's cuydá de fer la defensa del seu treball mentres el seu company anava pensant b's y fent deduccions sobres lo difícil títul qu' en Juliá havia escullit per sa estatua, y filosofant sobres lo que baix el títul de *La Vida* podía ferse, mes ben dit; *havia* de ferse.

Arribaren á la casa, pujaren escala amunt y al ésser prop del pis torná á dir en David:
—Encara hi ets á temps; si sents defallir el teu entussiasme, dígamho y no entraré.

—Te dich, mes resolt que may, que no!

—Avant, donchs. Obra.

En Juliá obrí la porta, passaren algunas habitacions y entraren en un taller; la estàtua estava al mitj. En David avansá fins prop d'ella sens obrir pera rès la boca y comensá á mirársela de baix á dalt.

L'escultor se quedá en un costat mirantse de fit á fit al seu company que s'havía quedat plantat devant de la escultura, sens mourers gens, com si estés petrificat.

D'aquesta manera passaren un bon rato sens que ningú donés la més petita mostra de vida; l'un fent una complerta dissecció mental de l'obra; l'altre fent visualment la del seu company.

Els minuts passavan sens que ningú dels dos cambiés ni en lo més mínim. Al fi en Juliá perdé aquell ayre de satisfacció que avans mostrava en sa cara. En vista que l'altre no deya rès, acabá per perdre tots els colors de son rostre y la tranquil·litat de son esperit. El seu cor deixá de portar sa marxa normal pera abatre cada moment més depressa; l'intranquil·litat s'anava apoderant d'ell al veurer que á la cara d'en David no s'hi dibuixava rès, ni la mes mínima expressió en bé ni en mal.

Acabá pera perdre fins la confiança ab ell mateix y fins ja ni sapigué veurer en la seva obra ni art, ni vida, ni sublimitat y per fi, ni tan sols correcció.

La boca se li assecava, tenia el front mullat de suhor y l'engunia 'l devorava. Obrí vint vegadas la boca pera dirli—¿Que t' en sembla?—peró la pregunta se li enganxava per la boca; mil vegadas l'havía comensat y altrás tantas no havia pogut atrevir-se. L'actitut d'en David lo tenia en una situació fortament enguniosa; ell creya de bona fé ab la seva obra, ell hi havia dedicat els moments de inspiració més ardenta de sa vida, absolutíssimament ab rès hi havia posat tanta ánima com en alló... y *alló*, ara venia un home, un amich y no hi veyá *aquells trossos de vida seva*. Allí, en aquell marbre, hi havia quelcom de sa vida y per lo tant ell creya que 'ls que contemplassin tan sols l'obra, hi *veurtan batre un cor* que no es marbre; es vida, es sanch!

¡Tot, tot s'havía enrunat! Dubtá de si *alló* que en David mirava sens dar mostra del més petit entussiasme, era lo mateix que á n'ell l'havía corprés. Fins arribá á no véurehi ell mateix aquell *Art sublim*. Aquella dona petrificada simbolisava la Vida, mes á n'ell li arribá á semblar la Mort.

Torná á desenganxar els llavis pera demanar l'opinió del seu amich, y altra volta'ls clogué sens dir rès. Per fi prengué la resolució ferma, aconsellat per ell mateix baix las reflexions que s'havía fet.—¡Que soch cobart! ¡com m'assusta una opinió! una paraula que sols tindrà la importancia que jo li vulgui donar! ¡Y com si sapigués ja que ha d'ésser desfavorable aquest mutisme! ¿no pot ésser també una mena d'éxtasis, fill de la mateixa admiració?—

Al fi parlá, pero no obstant l'encoratjament qu'ell mateix s'havía volgut inocular, digué ab veu tremolosa y ab el tó mes baix que pot produhir la emoció en gorja humana.

—¿Y... que te'n sembla?

En David girá 'l cap ab pausa envers son amich y li digué:

—Juliá, tu m'has cridat ¿per qué?

—Perqué'm donessis ta opinió, ja sabs que res m'importa l'opinió del mon sencer si tú avans no 'm donas la teva—va fer més encoratjat.

—¿Y si la meva t'es contrària, que dirias?

—Rès—digué tornantse á acobardir.

—Y ¿t'hi conformarás?...

—¡Sí!

—¿Vols dir que sí? ¿N'estás segur?

Y en Juliá tingué de fer un esforç inmens pera que l'emoció no l'ofegué y las llágrimas no li saltessen; després contestá:

—¡T'he dit que sí!—

En David li posá una mà á l'espatlla y l'altra al front, y tirantli el cap enderrera, lo mirá de fit á fit. Aquest estava groch y tot suat, més, després d'una violenta reacció interna, triomfá la fortaleza y aixecant els ulls mirá en els del seu company ab gran fermesa y llessant flamas magnéticas del fons de sas concas digué:

—¡Ja pots mirar, no la baixo la vista!

En David lo deixá anar y ab una rapidés de felí agafá un martell de per 'llá y extenent son bras horizontalment, ab la rapidés del llamp doná una fortíssima martellada de revés al ventre de la figura.

El marbre caygué fet á trossos.

—Aquesta es la meva opinió,—digué en David—tu m'has autorisat y jo he complert, però no del tot encara; he fet d'enderrocador y 'm manca edificar. Recull aquets trossos, fesne un munt, tornahi á posarhi *La Vida*, però *tal com ara la concebirás*—que será molt diferenta,—fés-la ben grossa. y si per cás no 't satisfán sas faccions ó lo que sigui, la vas rebaixant. Potser la tinguis de rebaixar tant que no te'n quedi, es molt probable, però si te'n queda, no la donguis per acabada fins qu' ella 'n tingui de de vida y á n' á tú no te 'n resti. ¡Adeu!...

¡Ah! no t'oblidis d'aquest martell, no'l deixis may del teu costat,—digué anantsen.

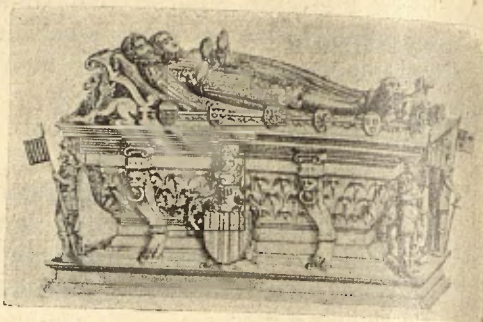
ANTON SABATER MUR

Rodant per 'l mon

Si anant pe 'l mon un troba sempre cosas que li cridan l' atenció, donat l' estat de cultura europea molt superior á la nostra, sempre un té una alegría cuan quelcom li recorda la patria y l' influencia catalana d' altre temps. Havent tingut el gust de trobar alguna de aqueixas cosas es la causa de qu' escriguí aquestas ratillas, essent de notar que personas observadoras no hagin vist lo qu' existeix, ó qu' escrivint ab precipitació hagin oblidat de dirho, de contarho ó de publicarho cuan han descrit els seus viatjes, las sevas missions ó las sevas visitas als Museus.

Será lo I lo que ja deya en *La Renaixensa* del día 16 d' Agost de 1899, ó sigui el sepulcre del Comte Joan de Mèrode y de la seva esposa, Agna de Ghistedes, que 's troba á l' iglesia de Santa Digna ó Dimpna, ahont se vehuen las armas catalanas. L' iglesia serveix de parroquia á Gheel, població belga de la provincia de Amvers, ahont existeix la colonia de boigs descrita ja en 1856 pe'l Dr. Pi y Molist en una Memoria presentada á la R. A. de medicina de Barcelona. En aquesta Memoria dit metje descriu la capella del tras-chor de l' iglesia ahont hi ha esculpturas que representan la vida de la Patrona dels boigs, més no parla del panteó qu' aquí reproduhim. La vila de Gheel está en terras dels Comtes de Mèrode que las cediren, y per aixó aquest Comte hi té la seva tomba. La iglesia comensá á construir-se en 1449.

Sepulcre del Comte Joan de Mèrode y de la seva esposa Agna de Ghistedes (1554)

La antiga familia de Mèrode descendeix d'en Pere Berenguer, tercer fill d'en Ramón Berenguer, Rey d' Aragó y Comte de Barcelona y de Provensa que havent assistit ab Lluís el Jove á la creuhada de 1147, l' any 1174 se casá ab Aleyde, filla de Hugues, Baró de Rode ó de Mèrode.

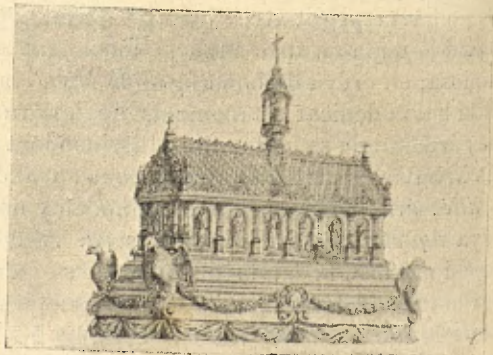
Al panteó está enterrat en Joan de Mèrode, Senyor de Lelfdail, de Gheel y de Walhem, y la seva esposa, que morí el 18 de Janer de 1550, als 53 anys d' etat sens deixar successió.

Al principi existían dugas branca de la familia Mèrode: una belga y una alemanya, tenint aquella las quatre barras solas, plenas, y aquesta ab adjunció de altres blasons. Molts han optat per lo nacionalitat francesa y avuy día tots els seus individuos son belgas ó francesos.

De la branca belga son els Mèrode Deynze y'ls Mèrode Westerloo essent el Comte Enrich de Mèrode Westerloo senador per dret propi, del partit católich y que de 1892 á 95 fou ministre d' *Affaires etrangeres* de Bèlgica.

Las revolucions incendiand els edificis han fet desapareixer dels arxius molts papers que podrían servir per'establir la procedencia de la familia de Mèrode.

Havent parlat de Santa Digna y reprodu-

Reliquiari de Sta. Digna (1613)

hínt el reliquiari ahont se guardan els seus ossos, bó será dir que á Llerona, al Vallés, existeix la pagesia coneguda ab el nom de *Casas de Santa Digna* y que'ls goigs, manuscrits, que á la hérmita 's troban (y dels que se ha fet una tirada impresa) la fan contemporània de S. Narcís, bisbe de Girona, qui fou qui la convertí al cristianisme.

En Setembre de 1900 era á Zürich y visitava per primera volta el Museu Nacional inaugurat en Juny de 1898, tot recordant la votació ruidosa que tingué lloch á la cambra á Berna l'any 1890, entre aquesta ciutat y aquella, que eran las dugas que se'l disputavan.

Visitats els baixos ahont existeixen els objectes de l'època romana, els monuments funeraris gotichs, el Tresor, y las salas especials del subterràni, arribárem á la farmacia que fou del convent de Muri y per l'escala pujárem al primer pis ahont se veu la reproducció de un quartet del Valais, la reconstrucció d'una cambra del antich convent d'Étenbach y 'l saló de la Casa Peztalozzi de Chiavenna. Aquestas dugas salas tenen una porta, cadascuna, que donan al corredor, y sobre d'ellas están penjats dos tapissos del sigle XVII, que tenen brodadas las armas del mariscal Ulisses de Salis: que son las barras catalanas, y en el camp superior una palmera.

El vigilant de dit corredor se fixá en lo molt que jo mirava aquells tapissos y en els detalls que jo li demanava, y al veure un escudet catalá me digué ell mateix, qu' eran de igual color. Mes tart la premsa catalana ha publicat treballs describint la visita á 'n aquest Museu, sense que cap fes menció del escut, ni del tapis y dubtant si era equivocació meva [escriguí al amich Ballesta, establert á Zürich, qui feu treure un dibuix á un alume dels adelantats del Gymnasium de l'anomenada Atenas Suissa, que confirmá las meas observacions.

Ulisses de Salis, comprá el Castell de Marchlins, en el cantó dels Grisons (en la vall del Rhin, á 15 k. de Coira, Cuera y Chur) cual fundació s'atribueix á molts diversos personatjes, mes cual data històrica mes antiga es la de 1333, en que el bisbe de Coira y el senyor Donat de Vaz, se 'l disputavan y en 1633 l'adquirí el mariscal, quedant sempre més, propietat de dita familia Salis. Es en las terras d'aquest castell que en 1717 se conreuharen per primera volta als Grisons, las patatas y 'l blat de moro, y mes tart, de 1771 á 1777 serví pera l'instalació del célebre Filantropius de Basedow.

Els Grisons es el cantó mes exténs de la Confederacio Helvética, ahont hi ha la Baixa Engandina, encontrada en el que 's parla el *Ladin*, que té semblansa ab el catalá, com ho han donat á coneixer els senyors Balari, Güell, Brugués, etc., y jo mateix comprobi l'estiu de 1892 atravessant del Nort d'Italia cap á Nanders, en Austriá, passant per la Maloja, Sils, Samaden, Ponte, Tarasp, etc., y l'alta Engandina, ahont se parla el *romenstch*, bon xich diferent del llenguatge de l'altra encontrada, ahont la literatura catalana té un de sos mes fermes admiradors y 'l plorat Mossén Jacinto Verdaguer (d. l. p.) un de sos mes grans devots, en la persona d'en Gaspar Decurtins. Es molt curiós trobar en aquest cantó un escut en el que figuran las barras catalanas, com el del mariscal Salis de familia rœtia-lombarda.

Els dos tapissos procedeixen del castell de Marchlins y las dugas figuras tenen un brodat fet en época posterior á la de la fabricació del tapis, y que no té altre objecte que tapar els pits de las figuras qu'aquí no pogueren amputarlos com á 'n aquella escultura de S. Joan del Herm.

Armas del mariscal Ulisses de Salis (1641)
Museu Nacional de Zürich

A la creu s'hi llegeix: *Prim, eructur, belli Virtus.*

Per'acabar y ja que parlém de Suïssa, diré que la duquesa de Colonna, coneguda per *Marcello* (pseudonim ab que firmava las sevas obras escultóricas) vingué á Espanya en 1868, época en que 's trobava á Madrid el pintor francés Regnault. Tornada á Fribourg (Suïssa) fundá el Museu dit *Marcello* y en la 2.ª sala hi ha un cuadro, esbossat, en el que 's veu assentat sobre un mur, un militar de testa simpática, mirada séria y llarch bigoti blanch. Buscant el n.º 7, que correspon al cuadro, en la fulla del catálech s'hi llegeix: *General Milanes del Bosk*, comandant de la "Nouvelle Castille," (1869).—Puig el retrato es fet del fill de Llevaneras que tant donà que fer als francesos en las voreras del Besós, malgrat l'ortografia ab que está escrit. L' *A* d' aquest cuadro ho es també d' aquell qu' existeix al Luxembourg de París y que passa per ser el millor del general Prim: montant un cavall negre, voltat de pahissans que l'acompanyavan durant la Gloriosa. Retrato qu' ell no acceptá, dihent que semblava no s'hagués rentat la cara, ni s'hagués pentinat, etc.

En Regnault té un senzill monument al pati de l'Escola de Bellas Arts de París, eregit pe'ls alumnes per haver mort en 1871, cuan el siti, en la batalla de Buzeval.

"Que d' Orsieres (Valais) es d' ahont descendeix l' ávia de la mare del general O'Donnell, Comte de La Bisbal y d'en Donoso Cortés, havent tingut ocasió de llegir alguna carta dirigida per l' actual Duch de Tetuan al Alcalde de dita vila demanant datos sobre la familia de tal senyora. Y que seguint cap al gran S. Bernat se troba el poblet de Liddes, ahont en una casa feta fer per un notari d'apellido Darvelay hi ha un escut ab las barras catalanas.

B. ROURA Y BARRIOS.

Uleuger repás de literatura y Arts portuguesas contemporánias

ANTONI FELICIANO DE CASTILHO
VISCOMTE DE CASTILHO

La historia de la Literatura portuguesa en el siglo XIX, se divideix en quatre periodos principals:

romántich, ultra-romántich, coimbrá (1) y simbolista. Avans, la Literatura 's reduhía á cants y tragedias d' una fredor esmagadora. Las persecucions politicas havían allunyat als pochs qu' eran tinguts per notables dintre las lletras, però aquest desterro fou profitós, ja que á son retorn, influits pe' l romanticisme de lord Byron, Chateaubriand, Lamartine, Alfred de Vigny, Victor Hugo, Manzoni, Leopardi, els germans Grimm, etc., comensaren á fonamentar una nova Renaixensa de la que 'n foren apóstols y mestres Almeida Garrett, Alexandre Herculano y Antoni Feliciano de Castilho.

Almeida Garrett estudia las doctrinas dels renovadors literaris, se desfá en la tradició pseudo-clásica en sa tragedia *Catao* y en son poema *Retrato de Venus*, essent, ab coratje, el capdevanter del moviment regenerador de la Literatura nacional. Son esperit reformador li fa recullir els romans populars en el *Romanceiro*; després ressusita las llegendas caballerescas en el poema *Doua Branca* y imprimeix el sagel nacional en un altre poema *Camoos*. El romans ó novela histórica li dona 'l brillant llibre, *Arco de Sant' Anna*; escrit cuan el siti de Porto; conrebua el genre líric en un volúm de poesias, *Folhas cahidas*, d' un sentiment exquisit; y de la narració 'n tréu els inimitables *Viagens na minha terra*. Més la gloria de Garrett reposa en son colossal treball de restauració del teatro portugués. Gil Vicente, son creador, tingué per continuadors á Chiado y Camoes. Sá da Miranda y Antoni Ferreira, probaren alguns ensaigs clásichs, pero perxó 'l teatro popular no 's desprenia dels vells y enfadosos autos. Els jesuitas li imposaren las desaboridas tragi-comedias y 'l teatro nacional sinó caygué, amenassava esterilizar-se si las vilas y poblets no guardessin com tresors las obras senzillas de Baltasar Dias y d' Alfons Alvarez. Almeida Garret regenera'l teatro ab una sola obra, despertantlo del ensopiment aclaparador en que 's trobava. Aquesta obra, *Luis de Souza*, té escenas magistralment escrites en mitj d' un desenrotlló patétich. L' autor idealisa una tendra llegendia popular. L' éxit de la primera l'encoratja y al poch temps apareixen *O Auto de Gil Vicente*, *Philippa de Vilhena* y *O Alfageme de Santarem*.

El romanticisme té un altre apóstol, Alexandre Herculano; que, com Almeida Garrett, va escriure baix l' impressió de las novas formas literarias. Ja 'l coneixen mos llegidors.

Segueix las petjadas dels dos grans iniciadors, el no menys gran Antoni Feliciá de Castilho, Viscomte de Castilho, quina ambició, únich nort de sa sida, fou sobrepujar á Garrett, y de no poguer, igualarlo, y pera més assemblarshi, després de molts afanys, adquirir, com aquéll, el titol de viscomte.

El período ultra-romántich deixa de ser contemporani pera entrar en la esfera dels nous estudis, puig totas las celebritats que tracto de biografian, mes

(1) Que també podria rebre 'l nom de revolucionari. puig sortintse dels motllos vells dels clasicisme, adaptó fervorosament las novas escolas realistas, simbolistas y naturalistas. Se 'l anomena *coimbrá* porque de Coimbra, ó millor de Sa universitat, sortiren en 1875 sos mes fermes y eminentes apóstols.

relléu las hi dono per son caràcter simbolista y realista, que per sas obras romànticas.

El pás del romanticisme á n aquestas dugas escolas, te origen en la famosa *Querella* de Coimbra. En aquest moment històrich cuan ja feya deu anys qu'era mort Almeida Garrett y Herculano vivia solitari en son apartat alberch de Val de Lobos, dels tres mestres del período, sinó de l' escola romàntica, Castilho era l' únich que defensava 'ls vells motllos del classicisme. Cego als sis anys, célebre als setze, vell á trentasset, arrebossá sas desgracias ab una forsa admirable de coratge y al mateix temps, de treball, descobrint els més amagats secrets del llenguatge y de la versificació, sacrificant, ab noblesa, el repás d' una existencia tan gloriosa, á la propagació de l' instrucció primaria y adelantant, pás á pás, pe'l camí literari fins á ferse árbitre en premi de la Literatura del seu temps. Ell constituí, entre clàssichs, romàntichs, (baix el principi tàcit de l' *éloge mutuel* y tenint per corifeus els Andrade Ferreira en la *Revista contemporanea do Portugal y do Brazil* y 'ls Biester en *Viajem á traves da literatura contemporanea*), una mena de franc-masoneria que la jovenalla independent, imbuída per un ideal nou, considerá, no sense rahó, com enemiga d' aquest ideal y temible dessota l' autoritat del vell poeta. L' electicisme d' Antoni Feliciá de Castilho abarcava las formas clàssicas de las Academias de las darrerías del sigle XVIII, el romanticisme y l' ultra romanticisme. Encara que la versificació en aquets genres explica la falta casi absoluta d' imaginació creadora, no per 'xó aturá la crítica de sos adversaris que may li perdonaren l' haber dit en una carta-preambul al poema *D. Jayme* de Thomas Ribeiro, que cap portugués, seu contemporani, firmaria sense mostrás d' una impotencia vergonyosa una sola octava de *Os Luciadas*, y que considerava baixa la gloria dels dos iniciadors de la nova tendencia literaria: Theofilo Braga y Anther de Quental. Campeóns, aquets, de la naixent escola de Coimbra, atacats abdos pe'ls procediments nous qu'empleavan, respongueren: Anther de Quental, ab sa terrible carta *Bon senso e bom gosto*, donant la senyal d' una lluyta á mort entre l' vell classicisme y la nova Renaixensa; Theofilo Braga, ab son estudi profundíssim *Theocracias literarias*, y després de sis mesos d' un combatre incesant, la calma 's restablí, prengué nort l' orientació general no solsament de la Poesía, sí que també de la Novela, de la Historia y de la crítica: l' esperit modern havia guanyat.

IGNASI DE L. RIBERA ROVIRA

Bibliografía

LLIBRES Y PERIÓDICHS REBUTS EN AQUESTA REDACCIÓ

EL COR DEL POBLE.—*Drama en 3 actes* de IGNASI GLESIAS.—Tip. "L' Avenç".—Barcelona, 1902.

Cuan en 20 de Janer del present any va estrenarse en el teatro Romea aquesta obra qu'hem rebut impresa, magníficament editada, un de nostres companys ja va emetre el judici que li va mereixer vista en las taulas; aixó no priva de que en un altre número ne

torném á parlar, com pensém ferho, una volta assaborida sa lectura, puig ja se sab que las obras teatrals poden resistir la crítica dugas vegadas; una al veurelas representar gayrebé momentaniament, y un' altra al esser llegidas tot despay.

Per avuy sols ens complauhém remerciant al autor per la remisió del exemplar imprés.

ARAIVER.

CANSÓ DE TARDOR.—*Cansó pera cant y piano*, letra d' ENRICH FRANCO, música de JAUME GILABERT.

Al donar al públich nostra opinió sobre dita cansóneta, hem de dir, després de haverla examinada detingudament, que la trobém, melodicament considerada, que li manca novetat y ofereix una tendencia cap al vulgarisme. Harmonicament l' autor hi ha destruit el naturalisme de las tonalitats y modulacions, poguent-se dir de l' harmonia de la cansó que tením á la vista qu' es una divagació ó una preocupació equivocada; y ritmicament, si bé el compás es de sis per vuyt, el ritme que acusa tota la composició es de tres per quatre. Creyém qu' es aquesta de las primeras composicions que son autor publica, y esperém que en altras successivas hi tindrà mes art y mes expontaneitat.

BARBERÁ

Nostre folletí

Ab el present número repartím el **PLECH 20.º** de la preciosa y popular novela de costums del nostre temps

LA PAPALLONA

original del eminent novelista catalá

Narcís Oller

Nova edició esmeradament corretgida per l' autor, y seguida d' un judici crítich del célebre novelista francés *Emili Zola*.

Acabada **LA PAPALLONA**, seguirá un llibre del genial poeta

Apeles Mestres

titulat

CANSONS

Hem rebut el programa de la vetllada artística que l' "Orfeó de Blanes" tenia anunciada pe 'l dia 9 y que reproduheix avuy dijous, dia 14 del mes que som. En eilla tota la part literaria estava dedicada per compler á honrar la memoria del may prou plorat poeta Mossén Cinto Verdager.

Además de las hermosas composicions del anyorat cantor, *Lo barretinayre*, *Sant Francesch s' hi moria*, *Plor de tortra*, *L' emigrant*, *Somni d' infant* y altras, alguna d' ellas posadas en música, se n' hi recitarán dels senyors Ruyra y Roig, cantantse y executantse trossos musicals de Morera, Vieuxtemps, J. Lamothe, Clavé, Tolosa, Vives, Popper, César Frank y Mendelssohn.

En resúm, un programa triadíssim, en quina execució hi ajudarán els directors d' aquell Orfeó, D. Emili Mestre y mossén Batlle, la secció d' homes, la secció de senyoretas, en Joaquim Pons y las senyoretas Zola y Vidal (Francisca y Mercé).

Una de las festas celebradas á la memoria de Mossén Cinto que han revestit forsa importancia es, sens dupte, la que tingué lloch diumenge passat á Castellar del Vallés, organizada per la "Lliga Popular Catalanista" ab la cooperació de la institució coral "La Llebra", quina hi cantá várias pessas sobre lletra del gran poeta. Del mateix també s' hi llegiren triadas composicions que, junt ab els treballs necrológichs originals dels senyors Galcerán, Vergés, Albanell y Vilas, Puig, Casanovas y Guasch, forèn xardorosament aplaudits per la escullida concurrencia que omplenava el local de la "Lliga".

Se 'ns diu que entre 'ls treballs que 's llegiren, fou verament elogiát, obtinguent molts aplausos l' article *Pensant ab Mossén Cinto*, de nostre company en Joseph Piula, publicat en la *Crónica* de nostre número-homenatge al eminent cantor del *Canigó*, y además las poesias *La mort del poeta* y *A la memoria de Mossén Cinto*, d' en Manel Folch y Torres y d' en Vives y Borrell respectivament.

No cal dir que s' honran en gran manera las entitats que celebran aytals festas.

¿Quin dia era? Ah, el dimecres passat dia 6. Heusaquí que 'm trobo en *Las Noticias* ab aquest epígraf qu' encapsalava un article llarch. Deya:

Próximo eclipse.

Llegeixo mes avall y comensava aixís: "será total y se verificará el 30 del mes actual... (fins en *parado*)"

Y, efectivament, l' articulista (!) se referia á un eclipse de Sol que podrá observarse, casi total... el 30 d' Agost de 1905, ó siga TRES ANYS DESPRÉS del temps indicat per l' articulista (?) de *Las Noticias*.

No sabem si l' erudit periodista ha rectificat y confessat son *error* entonant el *mea culpa*, mes lo certes que 'l pobre que no llegeixi cap mes altre diari que 'l del *lapsus* célebre, ja deu estar fumant els vidres y preparantse pera gosar del fenómeno astronómich que 'l seu diari li anuncia pe 'l dia 30 del mes que som.

La vritat, senyors dels rotatius, valdria la pena de pensar millor lo qu' escriuhen, no ab els peus, sinó ab lo que llógicament escriu la gent reposada y modesta dels setmanaris als que certs *corre-camas* de diari miran com á sers inferiors, en periodisme, s' entén. Perque als *reporters*... ¡uy! ni una reyna els hi es bona mossa.

¿Que si tenen poder? Fins dominan el Sol!

Sembla que la companyia Tubau-Palencia ha llogat nostre teatro Principal per cinch anys, ab el fi de millorar-lo y si convé transformarlo pera donarhi espectacles de tota mena.

Mes ens plau aquesta iniciativa de la distingida actriu y de son marit l' aplaudit autor drámatic, que 'l propósit que 's tenia avants de enderocar el mes vell de nostres colisscus pera construirhi en els terrenys que ocupa, la prosaica Sucursal del Banch d'Espanya.

Ja sabem que molts veurían ab mes gust que s' hi aixequés el vadell d' or que 'l temple de l' Art.

Nosaltres pensém totalment al contrari. Preferim lo segon á lo primer.

Per lo tant, prescindint de *nacionalitats*, enviém un aplauso á la Tubau y un altre á 'n en Palencia per sos bons propósits.

A. López Robert, impresor, Asalto, 63.—Barcelona

CATALUNYA ARTÍSTICA

SETMANARI IL-LUSTRAT D'ARTS Y LITERATURA

Redacció y Administració: — Raurich, 20, principal. — (Hi ha bussó á la porta.)

DIRECTOR: J. AYNÉ RABELL. — ADMINISTRADOR: BARTOMEU LLURÓ

EN SOS NÚMEROS ORDINARIS PUBLICA:

16 planas de text degut als millors prosistas, poetas y crítichs regionals.— 8 de folleti literari.— Gravats y dibuixos de notables artistas.

Confecciona sovint números extraordinaris.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: BARCELONA, trimestre 2 pessetas.— FORA, mitj any 4 pessetas.

EXTRANGER un any 12 franchs.—NÚMERO CORRENT, 15 céntims.—NÚMERO ATRASSAT, 20 céntims